

САБО Кристина Федоровна,
заведующая отделом
иностранной литературы
Научной библиотеки ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”

СОЗДАНИЕ БЛАГОПРИЯТНОЙ СРЕДЫ, ОРИЕНТИРОВАННОЙ НА ИНТЕРЕСЫ ЧИТАТЕЛЯ, КАК ПЛОЩАДКИ ДЛЯ ЕГО ВСЕСТОРОННЕГО РАЗВИТИЯ

УДК 021-048.35:025.4.036:004:159.9-057.875

В статье анализируется влияние развития информационных технологий на психологию поколения. Рассматривается пример европейского опыта модернизации помещений библиотек в контексте технологических изменений их деятельности. Предлагается стратегия более эффективного содействия реализации учебной деятельности студентов.

Ключевые слова: библиотека, информационные технологии, поколение Z, проблема поколений, психология молодежи, библиотечные инновации, модернизация библиотеки, дизайн библиотеки, европейское образовательное пространство.

В 1943 г. на заре компьютерной эры президент корпорации IBM Томас Уотсон (Thomas John Watson) спрогнозировал: “Я думаю, на мировом рынке можно будет продать штук пять компьютеров”. А в 1977 г., когда на огромный рынок больших ЭВМ начали уже поступать первые персональные компьютеры, Кен Олсен (Ken Olsen), основатель всемирно известной корпорации Digital Equipment Corporation (DEC), произнес: “Нет никаких причин, по которым кому-либо может понадобиться домашний компьютер”. Данные прогнозы прозвучали в эпоху начала становления информационного общества, когда компьютерные

технології були виключительно інструментом учених і дослідників, а не частиною соціума. Ці відомі цитати неодноразово публікувалися в пресі і є фактом, що доводить, що людина не в змозозі передбачити розвиток прогресу, особливо в області інформаційно-комунікаційних технологій [1, с. 16]. З тих пор засоби зберігання інформації здійснили величезний еволюційний стрибок, що неминемно відобразилося на нашій мислі, змінило наші світоглядні орієнтири і викликало певну трансформацію системи цінностей.

Сучасний людина живе в світі постіндустріального суспільства, в якому вже відбулася інформаційна революція. В цій новій історичній фазі розвитку цивілізації основними продуктами виробництва і основними цінностями є інформація і знання. Тому для нормальної, повноцінної життя в сучасному світі людині необхідно вміти освоювати зростаючі, гігантські обсяги інформації і орієнтуватися в різноманітних, швидко змінюючих один одного поколіннях персональних комп'ютерів і інформаційно-комунікаційних технологіях, прониклих уже абсолютно во всі сфери його життя. Але, незважаючи на це, що в умовах колосальних обсягів інформації все важче стає отримувати і обробляти потрібні дані, відмінною рисою нового покоління (в частині сучасних студентів) є інформаційна грамотність в різноманітних її проявах (комп'ютерна, мережева, електронна, мультимедійна, візуальна і т.д.). І оскільки центром і рушійною силою різних видів грамотності завжди були університети і бібліотеки, то саме на них покладено відповідальність навчити нове покоління ефективно використовувати всі можливості інформаційного середовища, а також захиститися від її негативних впливів.

Для того, щоб створити в університетських бібліотеках умови, відповідні необхідному рівню, і обстановку, що задовольняє потреби сучасних студентів, необхідно, в першу чергу, розуміти і враховувати особливості і звички студентів покоління Z. Їхні представники, народившись після 1996 року і позначені спеціальним терміном “покоління Z”, відрізняються від всіх попередніх тим, що вони є першими в світі по-

нашому цифровому і глобальному поколінню людей [2]. Це діти інформаційного віку, народившись в епоху глобалізації і постмодернізму і зростаючи одночасно з розвитком і поширенням Інтернету. Те, що попередні покоління називали “новими технологіями” або “технологіями майбутнього”, для покоління Z є повсякденною реальністю. Народившись в цифровому світі, вони сприймають всі цифрові пристрої не як зручне доповнення до своєї звичайної життя, а як природну і невід'ємну її частину. Для них Інтернет вже не обмежується домашнім комп'ютером, він доступний в будь-який момент і в будь-якому місці, завдяки мобільним телефонам, смартфонам і іншим кишковим пристроям. Це покоління людей, яке більшу частину свого вільного часу проводить в Інтернеті, живе в віртуальних спільнотах і будує міжособистісні стосунки на сайтах соціальних мереж.

Покоління Z, народжене в невеличких, часто неповних сім'ях і виховане батьками достатньо зрілого віку, є найменш чисельним, але має перспективу найдовшої тривалості життя в історії людства. Представники цього покоління мають значно більші можливості доступу до будь-якої інформації, ніж всі попередні покоління, але у них зменшена здатність концентруватися і утримувати увагу, тому їм характерно швидко втрачати інтерес, відволікатися, нудити, а їх абстрактне мислення поступово згасає, змушуючи виробляти думки виключно в формі картинок. Крім того, їм все важче стати частиною суспільства, в живу середовище, і значно легше знайти друзів або партнерів в віртуальному просторі [3, с. 44]. Проблема в тому, що віртуальне просторі, відкриваючи невідомі раніше можливості доступу до інформації і знань і дозволяючи реалізувати свій потенціал і покращити якість життя, в той же час несе величезні ризики і небезпеки, оскільки не здатний навчити правильно обробляти і належним чином застосовувати отриману інформацію. Він не здатний повноцінно навчити розв'язувати конфлікти і приймати кваліфіковані рішення, адекватні створеній ситуації. Іншими словами, потужність сучасних інформаційних технологій породжує небезпеку маніпулювання свідомістю і поведінкою недостатньо зрілого людина.

ка, угрожая дегуманізацією. По́тому основною задачею сучасних вузів і бібліотек є підготовка студентів до життя в суспільстві, надмірно переповненому різноманітною інформацією; навчання правильному розпізнаванню, розподіленню і фільтрації великих об'ємів поступаючої інформації, а також стимуляція їх до соціальної адаптації і зрілості. Для досягнення даної мети відносини між бібліотекою і студентом необхідно зробити більш тісними, довірливими і безпосередніми.

Безсумнівно, основними цінностями для сучасного покоління є доступність, інтерактивність, зручність, економія часу і комфортність, однак, відповідаючи цим потребам, мережа Інтернет уже створила «артефакт бібліотеки», перемістив продукт інтелектуального і творчого праці людини з будь-якої країни світу до робочого столу персонального комп'ютера, ноутбука, планшета чи смартфона. Отже, для більшості студентів бібліотека більше не є основним джерелом навчальної і будь-якої іншої інформації, а значить, завданням бібліотеки стало знайти новий спосіб увлечь її за собою в необмежаний світ своїх ресурсів. Бібліотека, як і раніше, повинна залишатися повноправним учасником процесу реформи суспільства, але в сучасних умовах їй доводиться активізувати свою роботу вже як культурного центру і стати тим, що в більшій мірі не тільки закладом, до якого звертаються за книжками і інформацією, але і центром дозвілля, до якого приходять надовго і самотні користувачі, і цілі групи. Усі ці фактори змінюють традиційні уявлення про дизайн внутрішнього простору бібліотеки, пред'являючи нові вимоги до досягнення комфортності і внутрішньої привабливості приміщень. Створення комфортного середовища забезпечить оптимальні умови, необхідні для плідної праці і відпочинку, а бібліотечний дизайн, побудований на основі поєднання комфортності, естетики і гармонії з оточуючим простором, забезпечить візуальне і смислове єдинство бібліотечних послуг і стане прикладом корпоративного стилю, свідченням певного рівня розвитку бібліотеки, що, своєю чергою, буде служити гарантією її постійно високої репутації і востребованості [4, с. 313].

Для найбільш ефективного рішення цієї задачі необхідно переняти західний досвід стратегій модернізації приміщень бібліотечних приміщень. У країнах Європи, зокрема в Великобританії, вже понад 20 років багато бібліотек виконують не тільки допоміжну функцію в навчально-освітньому процесі, але і надають можливості для неформальних, суспільних і соціальних потреб студентів. Неможливо переоцінити якісь можливості для залучення студентів, відкриваючи наявність у приміщенні бібліотеки окремих зон для самостійного і суспільного проведення часу. По́тому з кожним роком все більше бібліотек прагнуть до того, щоб на своїй території створити умови не тільки для навчання і пошуку інформації, але і для відпочинку і релаксації, а також місця для зустрічей, групових обговорень і бесід. Подібні цілі, здавалося б, вимагають масштабності і серйозного розширення внутрішніх просторів. Однак, насправді, часто це можна досягти достатньо простими способами. Наприклад, в результаті того, що друковані ЗМІ і періодичні видання масово переходять до якісно іншого стану і стають доступними в електронному форматі, в бібліотеках звільняються достатньо великі простори сховищ, раніше зайняті періодикою [5].

У приміщеннях бібліотек більшості відомих британських навчальних закладів простори розділені на дві чітко позначені зони: «silent» і «quiet», з яких перша передбачає повну тишину, відсутність мобільних телефонів, комп'ютерів, розмов і служить для вдумливого глибокого занурення в навчальний матеріал, в той час як во в другій – допускаються тихі розмови, використання електронних гаджетів, а також можуть проводитися безшумні групові заняття. Всередині першої зони необхідно створити інтимність, закритість особистого простору, забезпечити максимальну тишину для можливості без будь-яких перешкоджань зосередитися на навчальному процесі. Друга зона також підходить для навчання, але, оскільки вона відкрита для широкого публіки, в тому числі і для її частини, яка може характеризуватися як «не читачі», то основною її функцією є надання можливості розслабитися, пообщатися, налагодити соціальні зв'язки. Дане просторство

Рис. 1

Рис. 2

Рис. 3

предназначено для виконання функцій культурного центра, центра досуга, для проведення невеликих зборань, конференцій, семінарів, засідань клубів, зустрічей з єдиномышленниками. Як правило, це простір включає в себе лекційні зали і навіть кафетерії, в яких общепризнаними стали вимоги доступності, відкритості інформаційних ресурсів, то єсть непряме використання відкритого доступу, при забезпеченні безпеки фондів.

Для функціональності сучасної бібліотеки в просторовому рішенні кожного елемента не повинно бути нічого випадкового або непередбаченого. Так, при наявності вмістительного мультифункціонального простору, в бібліотеках встановлюються сучасні невеликі мобільні островки з рухомими стінами (рис. 1, 2, 3: Каледонський університет Глазго / Glasgow Caledonian University), а в більш компактних приміщеннях для зонирования і досягнення необхідного акустичного комфорту використовуються внутрішні перегородки, облицовка стін із звукоізолюючих матеріалів і звукопоглинаючі підвісні стелі.

Важким умовою раціональної планування є об'єднання зон відпочинку і виставок, обладнаних секційною мебеллю з мобільними елементами, що мають функціональну і композиційну гнучкість, багатовариантність комбінацій і групувань. Внутрішній простір сучасної бібліотеки повинно поєднувати в собі місця з одно- і двохмісними столами, зони для читання з перегородками, крісла, збірно-розбірні конструкції, бокси, кабінки для індивідуальної роботи і спеціальні місця, обладнані аудіовізуальними і медіасередствами. Найважливішими вимогами при оновленні внутрішнього простору бібліотек є:

- гнучкість і рухливість: можливість розбирати, переставляти, розтягувати, переміщати, змінювати;
- багатифункціональність: здатність відповідати і особливостям і груповим потребам, враховуючи різницю запитів, психологічних установок і цілей, а також специфіку діяльності читачів;
- креативність і сміливість: вміння вийти за межі звичних, традиційних тенденцій, формуючи нестандартні ідеї, які здатні надихати і мотивувати не тільки студентів, але і викладачів [6].

Таким чином, в результаті грамотно побудованої стратегії модернізації і завдяки широкому спектру можливостей, наданих студентам, університетські бібліотеки здатні успішно сприяти реалізації навчальної діяльності, тим самим посилюючи свої позиції і свою роль в університеті, незважаючи на те, що сучасний читач уже отримав можливість задовольняти свої інформаційні потреби без відвідування бібліотеки.

Підводячи підсумок, слід відзначити, що інновації веб-технологій принесли великі зміни не тільки в процес доступу і отримання інформації, але і в процес навчання і формування особистості студентів. Новому поколінню вже недостатньо мати миттєвий доступ до необхідної інформації, йому потрібні нові, максимально комфортні умови для реалізації наданих можливостей. І для того, щоб успішно адаптуватися і відповідати потребам сучасних, а тим більше майбутніх поколінь студентів, вже недостатньо надати бібліотеку базовим технічним обладнанням і внести фонди в електронний каталог. Наступило час, коли необхідно розробляти нові способи розвитку і трансформації існуючої інфраструктури, прагнути до оновлення не тільки сфери обслуговування, але і внутрішніх бібліотечних просторів, як це роблять в розвинутих західноєвропейських університетах.

Істочники і література:

1. Шрайберг Я. Л. Перше десятиліття інформаційного століття: вплив інформаційно-електронного середовища на роль і позицію бібліотек в розвиваючому суспільстві. Щорічний доповідь конференції "Крим-2010" (г. Судак,

5–13 июня 2010). Судак ; Москва : Изд-во ГПНТБ, 2010. 78 с.

2. Поколение Z. Википедия : веб-сайт. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5_Z (Дата обращения: 16.05.2019)

3. Tari Annamária. Z generáció: klinikai pszichológiai jelenségek és társadalomlélektani szempontok az Információs Korban. Budapest : Tercium Kiadó, 2011. 348 old.

4. Дригайло В. Г. Основы организации работы библиотеки вуза : науч.-практ. пособие. Москва : Либерей-Библинформ, 2007. 624 с.

5. Building on Experience: Learning from the Past to Plan for the Future. *Documentation of new library buildings in Europe* / edited by Inken Feldsien Sudhaus. Universitätsverlag Göttingen, 2008. P. 60–66.

6. Barakonyi Károly. Felsőoktatási versenyképesség és stratégia. *Educatio*. XXIII. évf. 4. 2014. Old. 555–566.

СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО СЕРЕДОВИЩА, ОРІЄНТОВАНОГО НА ІНТЕРЕСИ ЧИТАЧА, ЯК МАЙДАНЧИКА ДЛЯ ЙОГО ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ

К. Ф. Сабо

Анотація

У статті аналізується вплив розвитку інформаційних технологій на психологію сучасного покоління. Розглядається приклад європейського досвіду модернізації приміщень бібліотек в контексті технологічних змін їх діяльності. Пропонується стратегія більш ефективного сприяння реалізації навчальної діяльності студентів.

Ключові слова: бібліотека, інформаційні технології, покоління Z, проблема поколінь, психологія молоді, бібліотечні інновації, модернізація бібліотеки, дизайн бібліотеки, європейський освітній простір.

THE CREATION OF FAVOURABLE CONDITIONS, PROPOSING THE READER'S BENEFIT AS THE BASIS OF HIS COMPREHENSIVE DEVELOPMENT

K. Sabo

Summary

This article analyses the influence of the swift development of information technologies made on psychology of contemporary generation. It examines the european practice of modernisation of library premises taking in consideration the technological changes in their activity. It proposes more effective strategy of assistance in realisation of student's scientific activities.

Key words: library, information technology, Generation Z, Homeland Generation, problems of generations, youth psychology, library innovations, library modernization, library design, European educational space.